

**РОЗВИТОК ЗМІСТУ І ФОРМ ПРОФЕСІЙНОГО
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ
УЧНІВ В УКРАЇНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТ.)**

Konstantyniv O.V. The development of contents and forms of the vocational training of mentally retarded students in ukraine (2nd part of xx century) / O.V. Konstantyniv // Actual problems of the correctional education: Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Drahomanov University, Kamyanets-Podilsky Ivan Ohyenko National University / edited by V.M. Synjov, O.V. Havrilov. – Issue 5.- Kamyanets-Podilsky: Medobory-2006, 2015.– P. 136–146

Константи́нів О.В. Розвиток змісту і форм професійного трудового навчання розумово відсталих учнів в Україні (друга половина ХХ ст.). Статтю присвячено комплексному аналізу передумов, причин, перебігу та наслідків реформування змісту, форм та методів професійного трудового навчання розумово відсталих учнів в Україні (друга половина ХХ ст.). Обґрунтовано взаємозв'язки між державними стратегіями соціально-економічного розвитку України та суспільним

замовленням на підготовку розумово відсталих учнів до праці, вплив освітніх парадигм на функціонування системи трудової підготовки учнів.

Розроблено періодизацію реформування змісту, форм і методів професійно-трудоного навчання розумово відсталих учнів в Україні у другій половині ХХ ст., охарактеризовано основні тенденції, особливості та суперечності розвитку кожного з етапів. Зокрема, доведено, що зміст, форми та методи професійно-трудоного навчання розумово відсталих учнів становили спеціально дібрану і педагогічно відпрацьовану систему знань, умінь і навичок, відображених у нормативних документах, навчальному плані, навчальних програмах і підручниках. Навчально-методичний супровід професійно-трудоного навчання розроблено з урахуванням особливостей психічного розвитку та потенційних пізнавальних можливостей учнів.

З'ясовано внесок українських вчених-олігофренопедагогів у розробку та реалізацію змісту, методів, форм трудового навчання та дидактичних функцій праці (освітню, виховну, розвивальну, інформаційну, корекційну), які перебувають у взаємозв'язку і здійснюються у діалектичній єдності.

Ключові слова: зміст, форми, методи і дидактичні функції професійно-трудоного навчання, трудові операції, прийоми дій, інтелектуальний компонент трудової діяльності, корекційна складова навчального процесу.

Константинов О.В. Развитие содержания и форм профессионального трудового обучения умственно отсталых учащихся в Украине (вторая половина XX века). В статье представленный комплексный анализ предпосылок, причин, хода и последствий реформирования содержания, форм и методов профессионального трудового обучения умственно отсталых учащихся в Украине (вторая половина XX века). Обоснована взаимосвязь между государственными стратегиями социально-экономического развития Украины и общественным заказом на подготовку умственно отсталых учащихся к труду, влияние образовательных парадигм на функционирование системы трудовой подготовки учащихся.

В работе обозначено и аргументировано три периода реформирования содержания, форм и методов профессионально-трудоного обучения умственно отсталых учащихся в Украине во второй половине XX века на основании социально-экономических, политических и культурологических изменений.

В работе проанализированы экспериментальные исследования, в которых доказана необходимость широкого использования труда в коррекционной работе по преодолению трудностей овладения интеллектуальных приемов действий для организации собственной практической деятельности и ее регуляции. В частности доказано, что

содержание, формы и методы профессионально-трудового обучения умственно отсталых учащихся составляли специально подобранную и педагогически отработанную систему знаний, умений и навыков, отраженных в нормативных документах (учебном плане, учебных программах) и учебниках. Учебно-методическое сопровождение профессионально-трудового обучения разрабатывалось с учетом особенностей психического развития и потенциальных познавательных возможностей учащихся. Выявлено вклад украинских педагогов-дефектологов в разработку и реализацию дидактических функций труда (образовательную, воспитательную, развивающую, информационную, коррекционную), которые находятся во взаимосвязи и осуществляются в диалектическом единстве.

Ключевые слова: содержание, формы, методы и дидактические функции профессионально-трудового обучения, трудовые операции, приемы действий, интеллектуальный компонент трудовой деятельности, коррекционная составляющая учебного процесса.

Постановка проблеми. Сучасні соціально-економічні та демократичні перетворення, що відбуваються в Україні та світі, потребують істотної модернізації системи освіти, нового погляду на проблеми навчання і виховання, забезпечення реальних умов для інтелектуального, духовного, фізичного та естетичного розвитку учнівської молоді. Як зазначено в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, головною метою вітчизняної системи освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина, формування поколінь, здатних навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства. При цьому робиться акцент на особистість, на її соціально обумовлені характеристики, на розвиток позитивних якостей.

Важливою ділянкою корекційної педагогіки є навчання і виховання розумово відсталих учнів, а саме формування цілісної особистості, здатної адаптуватись до життя в соціальному середовищі після закінчення школи. В умовах спеціально організованого навчально-виховного процесу трудова підготовка розумово відсталих дітей розглядається як важливий засіб корекції, формування їхньої особистості, розвитку індивідуальних здібностей, творчості, критичності та активності, здатності керувати власною діяльністю та поведінкою.

На сучасному етапі розвитку корекційної освіти актуального значення набуває інклюзивна та інтегрована форми навчання, що зумовлює потребу узагальнення досвіду трудової підготовки та виховання розумово відсталих дітей, глибокого аналізу та переосмислення провідних тенденцій і суперечностей їхнього розвитку, диференційованого підходу до вибору змісту, методів і форм організації професійно-трудової підготовки.

Мета дослідження – здійснення цілісного аналізу розвитку професійно-трудового навчання розумово відсталих учнів в Україні в межах досліджуваного періоду і визначення перспективи у використанні провідних ідей, досвіду організації підготовки учнів цієї категорії до самостійної праці в умовах типових виробничих взаємозв'язків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогічні погляди українських олігофренопедагогів початку ХХ ст. на роль і значення трудового навчання в розвитку дитячої особистості формувалися у процесі вивчення і критичного осмислення зарубіжного і вітчизняного досвіду. У ранніх публікаціях Л. Виготського, А. Владимирського, О. Граборова, К. Грачової, В. Кашенка та інших опрацьовано прогресивні ідеї Е. Сегена, Ж. Демора, О. Декролі, М. Монтесорі стосовно змісту роботи допоміжної школи, місця трудового навчання в системі виховання розумово відсталих дітей, його спрямованості на моральний, фізичний та естетичний розвиток учнів. Погляди цих учених на значення праці у розвитку дитини були прогресивними для олігофренопедагогіки того часу.

Проте домінувала думка, що незалежно від методичної організації трудового навчання включення розумово відсталих учнів у трудову діяльність сприяє одночасному розвитку інтелектуальних здібностей, формуванню особистісних якостей. Як результат – трудове навчання розглядалося як засіб фізичного тренування рухового апарату дитини, що нібито спонтанно поліпшує психічну діяльність, розвиває інтелект, формує поведінку – дисципліну в учнів, здатність з інтересом і задоволенням виконувати трудові дії.

Такі погляди зарубіжних дефектологів з часом зазнавали певних трансформацій, оскільки у 20–40-х рр. ХХ ст. з'являлися спеціальні дослідження та розширювалася практика навчання розумово відсталих дітей (Л. Виготський, О. Граборов, Л. Занков, І. Соколовський). Для вітчизняної олігофренопедагогіки радянського періоду характерними були погляди на трудове навчання як навчальний предмет, метою якого є підготовка учнів до самостійного виконання нескладних видів кваліфікованої праці в умовах тогочасного промислового і сільськогосподарського виробництва. Обґрунтований у радянській психології принцип провідної ролі навчання в розвитку дитини дістав експериментальне підтвердження, конкретизацію і подальший розвиток у дослідженнях Д. Азбукіна, О. Граборова, І. Данюшевського, Л. Занкова, Г. Костюка та ін. Експериментальним шляхом доведено, що роль навчання в психічному розвитку дитини може посилюватися, якщо: основною умовою як загального розвитку дитини, так і розвитку окремих її здібностей є навчальна діяльність; загальний розвиток дитини або розвиток її здібностей не виникає суто автоматично як «побічний» результат процесу навчання. Для цього потрібна особлива спрямованість навчального процесу, щоб він виявився ефективним для загального розвитку; темп розвитку дитини може бути прискорено відповідно добором як методик, так і змісту навчання.

Перебудову трудового навчання в перші повоєнні роки було спрямовано на підвищення ролі праці в навчальному процесі та укріплення зв'язку праці із загальним навчанням, що сприяло: підвищенню освітнього рівня учнів; «подоланню» ранньої (з 10-річного віку) професійної підготовки; перенесенню її на пізніші строки навчання; розширенню кола професій, які раніше вважалися недоступними для розумово відсталих учнів. Одночасно вносилися істотні зміни в структуру системи трудового навчання та його організацію. При семирічному терміні навчання така організація передбачала: ручну працю (1–4-ті класи), професійно-трудова підготовку (5–7-мі класи). На останньому етапі трудового навчання вводилися елементи виробничої практики, що розширювало коло знань, умінь і навичок, які не завжди можуть здобувати учні в умовах шкільних майстерень.

У практиці роботи допоміжної школи закріплювалися нові форми трудової діяльності учнів – побутова, самообслуговуюча, суспільно корисна праця, практика на профільних дослідних ділянках, що стало вирішальним чинником різнобічного розвитку учнів, підготовки їх до життя і виробничої діяльності. Корекційна робота розглядалася як найважливіший компонент професійно-трудова навчання.

Під впливом низки спеціальних досліджень доводилося значне розвивальне і корекційне значення як загального, так і професійно-трудова навчання (М. Гнезділов, Г. Дульнев, І. Єременко, Л. Занков, Б. Пінський, В. Петрова та ін.); науково-теоретичного обґрунтування дістав принцип корекційно-розвивального навчання. Створювалися сприятливі умови для максимального використання трудової діяльності учнів з метою виправлення недоліків розвитку психічних функцій сприймання, уяви, пам'яті, мовлення, мислення, моторики, інших психічних процесів та інтелектуальних дій (орієнтування у завданні, планування послідовності дій, перенесення набутого досвіду в аналогічні ситуації, контроль за якістю праці та її результатом, виявлення і усунення помилок), які забезпечують внутрішню організацію їхньої трудової діяльності.

З'ясовано, що корекція властивих розумово відсталим учням недоліків трудової діяльності і підвищення на цій основі загального рівня їхнього розвитку є однією із найголовніших для допоміжної школи проблем. Від її розв'язання залежить продуктивність праці учнів у процесі навчання, а також успішність соціалізації випускників школи в умовах типових виробничих і сільськогосподарських підприємств. Принцип корекції недоліків психічного розвитку учнів допоміжної школи стає визначальним у процесі розробки змісту, методів, форм та дидактичних функцій трудового навчання.

Утім уже на цьому етапі діяльності допоміжної школи гостро поставало питання про невідповідність матеріально-технічної бази професійно-трудова навчання вимогам тогочасного виробництва, про відсутність кваліфікованих педагогічних кадрів з достатнім рівнем технічної і технологічної підготовки до навчання учнів у шкільних

майстернях, про незадовільний стан методичної роботи на рівні школи, району, області.

Здійснений історико-педагогічний зріз дав змогу визначити взаємозв'язок між розвитком професійно-трудового навчання розумово відсталих учнів та системними економічними, соціальними, адміністративними перетвореннями у державі. З'ясовано, що вирішальне значення у формуванні змісту та форм професійно-трудового навчання розумово відсталих учнів мали потреби країни у робітничих кадрах. Обумовлено взаємозв'язок пріоритетів державного розвитку економіки, лібералізації суспільного життя з удосконаленням нормативно-правового, економічного та організаційного забезпечення професійної підготовки майбутнього покоління. Формування системи професійно-трудового навчання розумово відсталих учнів потребувало законодавчого закріплення загальної та спеціальної освіти на теренах колишнього СРСР, посилення зв'язку школи із життям, поєднання навчання учнів з продуктивною працею та професійною підготовкою промислового та сільськогосподарського напрямків, розвитку спеціальних шкіл різних типів і структур, удосконалення фінансування й матеріально-технічного їх забезпечення, кваліфікаційної підготовки вчителя праці та визначення його ролі у трудовій підготовці і корекції порушень у розумово відсталих учнів.

Основні тенденції оновлення змісту професійно-трудового навчання (1960–1972 рр.) полягали в посиленні частки професійно-трудового навчання в корекційно-виховному процесі. До позитивних тенденцій цього періоду слід віднести введення у старших класах (8–9-ті класи) виробничого навчання і виробничої практики, що сприяло опануванню вміння виконувати низку робіт на рівні початкової трудової кваліфікації. Трудові вміння і навички учнів досягали рівня продуктивності праці робітника на даному виробництві. Важливою тенденцією стало «подолання» ранньої (з 10-річного віку) професійної орієнтації учнів на конкретні спеціальності, оволодіння якими починалося лише з 5-го класу. Дослідженнями В. Бондаря, Г. Дульнєва, С. Мирського було доведено, що в цьому віці розумово відсталі діти ні фізично, ні психологічно, ні інтелектуально не готові виконувати такі трудові завдання. Перенесення профорієнтаційної роботи на 4-й клас цілком себе виправдало і у подальшому сформувався як самостійний проміжний етап між загальношкільною і професійною підготовкою у 5–9-х класах.

Вагомим чинником для вдосконалення змісту та форм професійно-трудового навчання розумово відсталих учнів стали експериментальні дослідження психічної діяльності дітей цієї категорії у процесі навчання, впливу змісту і методів навчання на їхній розвиток та оволодіння учнями прийомами трудової діяльності. Спираючись на положення Л. Виготського про провідну роль діяльності у розвитку аномальної дитини, вчені (Г. Дульнєв, Л. Занков, М. Кузмицька, Н. Морозова, М. Певзнер, В. Петрова, Б. Пінський, І. Солов'єв, Ж. Шиф) довели, що при розумовій відсталості зберігаються всі стадії психічного розвитку особистості; що

психічний розвиток дітей цієї категорії характеризується своєрідністю, зумовленою органічними чи функціональними порушеннями нервової системи, ступенем ураження, глибиною та часом виникнення дефекту, його структурою, місцем локалізації; що розумово відсталі діти характеризуються стійкими порушеннями всієї психічної сфери, що знижує їхні пізнавальні можливості та рівень самостійності. Здійснені дослідження довели, що своєрідне і недосконале виконання учнями трудових процесів піддається коригуванню, що корекційна робота має здійснюватися не на відведених для цього спеціальних заняттях, а в процесі всієї системи навчально-виховної роботи з використанням спеціальних засобів і методів.

У результаті психолого-педагогічних досліджень, проведених Г. Дульневим та за його керівництвом, стали можливими: пошук шляхів удосконалення змісту, форм і методів організації трудового навчання учнів; розробка засобів підвищення загальноосвітньої і корекційно-виховної ролі праці; диференціація як змісту, так і методів навчання відповідно до пізнавальних можливостей учнів. Диференціація у трудовому навчанні здійснювалась різними шляхами: розподілом учнів на кілька груп на основі рівня розвитку пізнавальних здібностей і комплектуванням класів учнями однорідної групи (І. Єременко); навчанням учнів у межах одного класу за різними (варіативними) програмами із використанням різних методів (Г. Дульнев); врахуванням індивідуально-типологічних особливостей учнів (С. Мирський).

Перебудова трудового навчання у 70–80-ті рр. пов'язана з поглибленим вивченням трудових можливостей, особливостей пізнавальної сфери, з новими підходами до визначення професійної придатності розумово відсталих учнів. З урахуванням цих аспектів створено мобільну систему професійно-трудового навчання, яка при дев'ятирічному терміні навчання передбачала ручну працю (1–3-й клас); загальнотрудове навчання (4-й клас); професійно-трудове навчання (5–8-й клас); виробниче навчання (9-й клас), на яке відводилося 22 год на тиждень. Зміст професійно-трудового навчання розроблявся на основі його зв'язку з навчально-виховним процесом, з життям, наявним оточенням і соціально-культурним середовищем. На цьому етапі діяльності допоміжної школи вживалися заходи, спрямовані на: подолання ранньої професіоналізації учнів; зміцнення матеріально-технічної бази школи; розширення зв'язку з життям із виробничим середовищем; вводилися нові профілі промислової і сільськогосподарської праці; розроблявся навчально-методичний супровід процесу професійно-трудового навчання учнів; уперше запроваджено підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації учителів праці.

Особливістю перебудови трудової підготовки в допоміжній школі було створення виробничих бригад і ланок, налагодження зв'язків із трудовими колективами, організація практики на виробництві, укладання угод з виробничими підприємствами на виконання школою доступних

розумово відсталим учням трудових замовлень. Усе це забезпечувало успішне розв'язання проблеми соціально-трудової адаптації випускників допоміжної школи.

На основі соціально-економічних, політичних та культурологічних змін було визначено і обґрунтовано три періоди становлення і розвитку змісту, форм, методів і дидактичних функцій професійно-трудового навчання учнів з урахування хронологічних меж дослідження.

Перший період (перша половина ХХ століття) – характеризувався становленням в Україні елементів системи трудового навчання на основі вивчення зарубіжного досвіду його організації у спеціальних школах (Е. Сеген, О. Декролі, Ж. Демор, М. Монтессорі) та впливу трудового навчання на фізичний, розумовий, моральний розвиток учнів з інтелектуальними порушеннями, що на той час було прогресивним для становлення вітчизняної олігофренопедагогіки як науки про особливості навчання і виховання таких дітей.

Другий період (1960 – 1970 рр.) – відзначався становленням теоретичних основ трудової підготовки розумово відсталих школярів та вдосконаленням системи професійно-трудового навчання. Особливістю реформування трудової підготовки в цей період були послідовність, доступність, наступність, обґрунтованість змісту, форм і методів професійно-трудового навчання. У практиці роботи допоміжних шкіл удосконалювалась традиційна система та розвивалися нові форми трудової діяльності учнів – побутова, самообслуговувальна, суспільно корисна праця. Усе це сприяло підвищенню рівня загальноосвітньої і професійної підготовки учнів, активної інтеграції їх у соціум.

Третій період (1971 – кінець ХХ ст.) – супроводжувався поглибленим вивченням трудових можливостей, особливостей пізнавальної і трудової діяльності учнів, новими підходами до визначення профпридатності та створення на цій основі мобільної системи професійно-трудового навчання. При десятирічному терміні навчання складниками цієї системи були: ручна праця (1–3-й клас), загальнотрудове навчання (4-й клас), професійно-трудове навчання (5–9-й класи), виробниче навчання та виробнича практика на базових підприємствах (10-й клас). Особливістю трудової підготовки розумово відсталих учнів були: подолання ранньої професіоналізації учнів; зміцнення матеріально-технічної бази школи; розширення зв'язку школи із життям і виробничим середовищем, уведення нових профілів у підготовці школярів, розробка навчально-методичного супроводу професійної підготовки учнів; підготовка, перепідготовки і підвищення кваліфікації вчителів праці; посилення уваги до методичної роботи в школі. У зв'язку з уведенням у практику роботи допоміжної школи виробничої праці створювалися виробничі бригади і ланки, налагоджувалися зв'язки з трудовими колективами, укладалися угоди з підприємствами і колгоспами на виконання підлітками доступних трудових замовлень. Це сприяло

поліпшенню процесу соціально-трудової адаптації випускників допоміжної школи.

Висновки. Отже, зміст та форми професійно-трудової підготовки розумово відсталих учнів становить спеціально дібрану і педагогічно відпрацьовану систему знань, умінь і навичок, відображених у нормативних документах, навчальному плані, навчальних програмах і підручниках. Навчально-методичний супровід професійно-трудової підготовки розроблено з урахуванням особливостей психічного розвитку та потенційних пізнавальних можливостей учнів.

Осмислення педагогічних ідей, що втілювались у практику трудової підготовки розумово відсталих учнів в Україні другої половини ХХ століття, виокремлення серед них найсуттєвіших, що відображають особливості розвитку змісту та форм професійно-трудового навчання, можуть слугувати підґрунтям для майбутньої розробки концепції професійної освіти учнів з вадами інтелекту в умовах сучасної парадигми їхньої освіти.

Результати дослідження та висновки дають підстави стверджувати, що далеко не всі можливості використано для того, щоб рівень професійної підготовки учнів допоміжної школи відповідав вимогам тогочасного виробництва. Недосконалою лишається загальнотехнічна підготовка учнів, не визначено профілі професійної підготовки, які відповідають інтелектуальним, фізичним, емоційно-вольовим особливостям учнів і полегшують працевлаштування випускників допоміжної школи, не розроблено ще наукові основи ефективної професійної орієнтації учнів, недостатньо активно використовуються заклади загальнодержавної системи підготовки трудових резервів для таких осіб до самостійної трудової діяльності. Ці та інші проблеми потребують подальшого наукового дослідження та розв'язання.

Список використаних джерел

Бондар В. І. Історія олігофренопедагогіки : підручник / В. І. Бондар, В. В. Золотоверх. – К.: Знання, 2007. – 375 с. **Бондар В.І., Рейда К.В.** Особливості формування трудової компетентності розумово відсталих учнів: Навчальний посібник / В.І. Бондар, К.В. Рейда – К. : МП Леся, 2010. – 168 с. **Дульнев Г. М.** Основы трудового обучения во вспомогательной школе : психолого-педагогическое исследование / Григорий Митрофанович Дульнев. – М.: Педагогика, 1969 – 216 с. **Замский Х. С.** История олигофренопедагогика / Хананий Самсонович Замский. – 2 изд.– М.: Просвещение, 1980. – 398 с. **Мерсіянова Г. М.** Професійно-трудове навчання у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих дітей : посібник / Галина Миколаївна Мерсіянова ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т спец. педагогіки. – К.: Пед. думка, 2012. – 79 с. **Мирский С. Л.** Методика профессионально-трудового обучения во вспомогательной школе : пособие для учителей / Степан Львович Мирский. – М.: Просвещение,

1980. – 183 с. **Пинский Б. И.** Психология трудовой деятельности учеников вспомогательной школы / Борис Израилевич Пинский. – М.: Педагогика, 1977. – 120 с. **Хохліна О. П.** Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку / Олена Петрівна Хохліна.– К.: Пед. думка, 2000. – 288 с. **Турчинская К. М.** Профориентация во вспомогательной школе / Клавдия Михайловна Турчинская. – К.: Рад. шк., 1976. – 127 с.

Spysok vykorystanykh dzherel

Bondar V. I. Istoriya olihofrenopedahohiky : pidruchnyk / V. I. Bondar, V. V. Zolotoverkh. – K.: Znannya, 2007. – 375 s. **Bondar V.I., Reyda K.V.** Osoblyvosti formuvannya trudovoyi kompetentnosti rozumovo vidstalykh uchniv: Navchal'nyu posibnyk /V.I. Bondar, K.V. Reyda – K. : MPLesya, 2010. – 168 s. **Dul'nev H. M.** Osnovy trudovoho obuchenyya vo vspomohatel'noy shkole : psykholoho-pedahohycheskoe yssledovanye / Hryhoryy Mytrofanovych Dul'nev. – M.: Pedahohyka, 1969 – 216 s. **Zamskyy Kh. S.** Ystoryya olyhofrenopedahohyky / Khanany Samsonovych Zamskyy. – 2 yzd.– M.: Prosveshchene, 1980. – 398 s. **Mersiyanova H. M.** Profesiyno-trudove navchannya u spetsial'nykh zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh dlya rozumovo vidstalykh ditey : posibnyk / Halyna Mykolayivna Mersiyanova ; Nats. akad. ped. nauk Ukrayiny, In-t spets. pedahohiky. – K.: Ped. dumka, 2012. – 79 s. **Myrsky S. L.** Metodyka professyonal'no-trudovoho obuchenyya vo vspomohatel'noy shkole : posobye dlya uchyteley / Stepan L'vovych Myrsky. – M.: Prosveshchene, 1980. – 183 s. **Pynsky B. Y.** Psykholohyya trudovoy deyatel'nosti uchynikov vspomohatel'noy shkolы / Borys Yzraylevych Pynsky. – M.: Pedahohyka, 1977. – 120 s. **Khokhlina O. P.** Psykholoho- pedahohichni osnovy korektsiyanoi spryamovanosti trudovoho navchannya uchniv z vadamy rozumovoho rozvytku / Olena Petrivna Khokhlina.– K.: Ped. dumka, 2000. – 288 s. **Turchynskaya K. M.** Proforyentatsyya vo vspomohatel'noy shkole / Klavdyya Mykhaylovna Turchynskaya. – K.: Rad. shk., 1976. – 127 s.

Konstantyniv O.V. **The development of contents and forms of the vocational training of mentally retarded students in ukraine (2nd part of xx century)** . Thesis research is devoted to the complex analysis of preconditions, reasons, sequence and consequences of the reformation of contents, forms and methods of the vocational training of mentally retarded students in Ukraine (2nd part of XX century). The connections between state strategies of Ukrainian social-economic development and social order for arrangement of mentally retarded students to labor, the influence of educational paradigms at the functioning of system of labor arrangement of students.

We developed the periodization of reformation of contents, forms, methods of the vocational training of mentally retarded students in Ukraine in the 2nd part of XX century, characterized major tendencies, specialties and contradictions of the development of each stage. In particular, we proved, that

contents, forms and methods of the vocational training of mentally retarded students were specially chosen and pedagogically developed system of knowledge, skills and habits, mirrored in the judicial documents, educational plan, programs and textbooks. The courseware of vocational training was developed, taking into account specialties of mental development and potential cognitive possibilities of students.

We learned the contribution of Ukrainian educators into the development and realization of didactic functions of labor (educational, fostering, developing, informative, correctional), which are interrelated and realized in the dialectic unity.

Key words: contents, forms, methods and didactic functions of the vocational training, labor operations, actions techniques, intellectual component of labor activity, correctional element of educational process.

Отримано 9.02.2015 р.